

Nr 167.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss ändring i gällande grunder för utlämnande av lån från jordbrukets maskinlånefond; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

Vid 1938 års riksdag (prop. nr 217, r. skr. nr 275) beslöts inrättande av en statlig lånefond för främjande av gemensam maskinanvändning i det mindre jordbruket, benämnd jordbrukets maskinlånefond. Bestämmelserna rörande fonden finnas upptagna i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 401) angående lån från jordbrukets maskinlånefond.

Enligt angivna bestämmelser må statslån av lantbruksstyrelsen tilldelas hushållningssällskapen, vilka därefter i sin tur äga utlämna lån till enskilda personer eller sammanslutningar för anskaffande av jordbruksmaskiner, som avses skola användas gemensamt av flera jordbrukare. I 9 § av kungörelsen föreskrives, att lån må beviljas allenast under förutsättning, att den jord-

bruksmaskin, till vars förvärvande lånet är avsett att användas, av hushållningssällskapet befinnes lämplig för åsyftat ändamål, att köpeskillingen för maskinen prövas skälig, att den gemensamma maskinanvändningen kan antagas bereda en var av de jordbrukare, som äro medlemmar i den lånesökande sammanslutningen eller som eljest avses skola deltaga i maskinanvändningen, en nytta som kan antagas svara mot hans kostnader för densamma, att den gemensamma maskinanvändningen är ändamålsenligt organiserad och att trygghet finnes för en god skötsel av maskinen, att av den åkerareal, som innehaves av nämnda jordbrukare, minst sextiofem hundra delar tillhöra brukningsdelar med högst femton hektar åker samt att de jordbrukare, som svara för lånet, gjort sig kända för skötsamhet och ekonomisk förtänksamhet. Såsom förutsättning för lån till maskinhållare skall, förutom vad nu sagts, även gälla, att lånesökanden med hänsyn till sin ekonomiska ställning och förhållandena i övrigt prövas vara lämplig för bedrivande av sådan verksamhet samt att de avgifter, vilka han därvid ämnar betinga sig, icke befinnas oskäligen. Vidare stadgas i 10—12 §§ i kungörelsen, att lån icke må beviljas till högre belopp än som motsvarar åtta tiondelar av köpeskillingen för den maskin, till vars förvärvande lånet avses skola användas, att för lån skall ställas säkerhet, som av hushållningssällskapet prövas vara betryggande, samt att vid låns beviljande hushållningssällskapet skall bestämman den tid, inom vilken den ifrågavarande maskinen skall ha anskaffats, ävensom, där det befinnes lämpligt, meddela sådana föreskrifter rörande lånets användande och sättet för dess utbetalande, att trygghet vinnes för att lånet blir använt för därmed avsett ändamål.

Sedan fråga uppkommit om vidtagande av ytterligare åtgärder för beredande av möjligheter för jordbrukarna att vid instundande vårbruk kunna använda traktorer samt om borttagande av arealbestämmelsen i 9 § i omförmälda kungörelse i syfte att öka möjligheterna att erhålla lån för inköp av för flera jordbruk gemensamma traktorer, ha yttranden i ärendet inhämtats från lantbruksstyrelsen, statens livsmedelskommission, kommerskollegium och statens bränslekommission. På grund av särskild remiss har lantbruksstyrelsen den 27 februari 1941 avgivit förnyat utlåtande i ärendet.

Lantbruksstyrelsen har i sitt först avgivna utlåtande anfört bland annat följande.

Enligt hittills vunnen erfarenhet synas de vanligast förekommande mindre jordbrukstraktorerna i regel med jämförelsevis gott resultat kunna drivas med gengas. Den nedsättning av dessa traktors styrka, som användandet av gengasdrift medför, torde, då så erfordras, i allmänhet kunna övervinnas genom att redskap, som kräva mindre dragkraft än de vanligen förekommande, användas vid traktordriften. Då redskap av normal storlek och arbetsbredd, avpassade efter traktorens styrka vid drift med flytande bränsle, finnas, torde i allmänhet mindre förändringar av ifrågavarande redskap åsyftande en minskning av redskapens arbetsbredd och minskat dragkraftsbehov utan större svårighet kunna åstadkommas.

Bortsett därifrån, att mindre jordbrukstraktorer i allmänhet utan större olägenhet kunna drivas med gengas, må i detta sammanhang framhållas, att

på grund av rådande svårigheter på utrikeshandelns område tillgång inom landet på större jordbrukstraktorer, som kunna drivas med gengas, för närvarande är mycket ringa. Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat hos ett antal företag inom traktorbranschen, torde allenast enstaka dylika traktorer stå till buds för försäljning. Även om nämnda svårigheter för importhandeln på området inom den närmaste tiden skulle mildras, synes en traktorimport, som kunde bli av verklig betydelse för årets vårbruk, omöjliggen hinna komma till stånd.

Ifrågasatta särskilda åtgärder i syfte att underlätta en övergång vid årets vårbruk till användning av större gengasdrivna traktorer synas med hänsyn till vad nu anförts icke motiverade. Skulle en ändring av 9 § i kungörelsen nr 401/1938 det oaktat anses böra komma till stånd, bör den erhålla giltighet allenast tills vidare och avse endast större för gengasdrift utrustade jordbrukstraktorer.

Liknande synpunkter ha framförts av *statens livsmedelskommission* och *kommerskollegium*.

Statens bränslekommission har bland annat yttrat, att en ändring av 9 § i kungörelsen nr 401/1938 i syfte att bereda jordbrukare tillfälle till inköp av större och kraftigare traktorer till gengasdrift för ernående av behöfligt kraftresultat för närvarande förefölle mindre ägnad att lätta lantbrukets svårigheter, då dylika traktorer endast i mycket begränsad omfattning funnes att köpa inom landet.

I sitt remissutlåtande den 27 februari 1941 har *lantbruksstyrelsen* anført i huvudsak följande.

Av lantbruksstyrelsen nyligen tillhandakomna redogörelser för förmedling av lån från jordbrukets maskinlånepfond inhämtas, att hushållningssällskapen i vissa fall ej strikt tillämpat den för låns beviljande gällande förutsättningen, att minst 65 procent av den med maskinanvändningen avsedda åkerarealen skola tillhöra brukningsdelar med högst 15 hektar åker. Erfarenheterna från lånerörelsen synas enligt styrelsens mening jämväl giva vid handen, att nämnda förutsättning i vissa fall rent av kan motverka det med fonden avsedda syftet att främja gemensam maskinanvändning i det mindre jordbruket. Det lärer sålunda ej sällan inträffa, att en dylik maskinanvändning vid de mindre jordbruken inom ett visst område ej kan bli tillräckligt lönsam, därest icke det större jordbruket i trakten erhåller tillfälle att deltaga i densamma i vidare utsträckning än 9 § i kungörelsen nr 401/1938 i förevarande avseende medger.

Lantbruksstyrelsen ifrågasätter förty, huruvida icke möjlighet bör beredas hushållningssällskap att, om gemensam maskinanvändning i det mindre jordbruket därigenom kan antagas bli främjad, kunna bevilja lån från jordbrukets maskinlånepfond utan hinder därav, att omförmälda förutsättning icke uppfylles. Dylikt bemyndigande synes på ansökning av hushållningssällskap böra lämnas i varje särskilt fall antingen av Kungl. Maj:t eller — därest så befinnes lämpligt — av lantbruksstyrelsen.

Styrelsen föreslår, att åtgärder måtte vidtagas i nyssnämnda syfte. Om så sker inom den närmaste tiden, skulle möjlighet skapas för att kunna tillgodose syftet att underlätta en övergång vid årets vårbruk till användning av större gengasdrivna traktorer i det mindre jordbruket, om överhuvud taget större traktor på grund av den ringa tillgången kan anskaffas.

Tilläggas må, att det synes önskvärt, att den föreslagna lättningen av lånevillkoren måtte få avse jämväl lånebelopp, som redan disponerats i strid

mot ifrågavarande förutsättning i fall, där lantbruksstyrelsen ännu icke förordnat om omedelbar återbetalning.

*Departements-
chefen.*

Enligt vad i ärendet upplysts ha hushållningssällskapen i vissa fall haft svårigheter att vid utlämnande av lån för gemensamhetsinköp av jordbruksmaskiner i allo tillämpa den i kungörelsen nr 401/1938 meddelade bestämmelsen att av den åkerareal, som innehaves av låntagare, minst 65 procent skola tillhöra brukningsdelar med högst 15 hektar åkerareal. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit kan bestämmelsen i fråga under vissa omständigheter motverka syftet med förevarande låneverksamhet, d. v. s. främjandet av gemensam maskinanvändning i det mindre jordbruket. Jag anser mig därför böra förorda en sådan uppmjukning av grunderna för låneverksamheten, att lån må, efter särskild prövning, kunna utlämnas oaktat angivna förutsättning rörande låntagarnas arealinnehav icke föreligger. En dylik uppmjukning av grunderna torde jämväl vara av viss betydelse för underlättandet av en övergång till användning av större gengasdrivna traktorer i det mindre jordbruket. Den ifrågasatta prövningen synes lämpligen böra ankomma på lantbruksstyrelsen. Såsom styrelsen föreslagit bör ifrågavarande lättnad i lånevillkoren i vissa fall kunna tillämpas jämväl beträffande lånemedel, som redan disponerats. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i nu gällande lånebestämmelser, som kan befinnas erforderlig vid bifall till vad jag sålunda tillstyrkt.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för utlämnande av lån från jordbrukets maskinlånefond måtte få tillämpas de ändrade grunder, som av mig i det föregående förordats.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.